

College van Bestuur

Betreft Ontwikkeling solvabiliteit Hogeschool Rotterdam
Van College van Bestuur
Datum 13 juni 2014

Ontwikkeling solvabiliteit Hogeschool Rotterdam (HR)

Inleiding

De verwachting is dat binnen afzienbare tijd de politiek met extra belangstelling naar de financiële situatie van het onderwijs zal gaan kijken, daarom is deze memo opgesteld. De belangstelling komt voort uit de gedachte dat de balansen van alle (hbo-)onderwijsinstellingen in Nederland te veel overschotten vertonen. Dit wordt geconstateerd op basis van de, te hoge, solvabiliteit en liquiditeit. Nadat afgelopen november OCW 650 miljoen euro extra (Regeerakkoord) aan het onderwijs in Nederland heeft uitgedeeld, zal dat zeker zo zijn.

De eigenlijke vraag is niet alleen de eindstand 2013, maar ook de ontwikkelingen in de afgelopen jaren. Daarom gaat deze memo in op de ontwikkeling van de afgelopen vijf jaar met de focus op de incidentele baten die in die jaren door OCW zijn toegekend, en dat dan in het licht van het moment waarop die toekenning bekend werd gemaakt. Dat moment bepaald of de middelen in dat kalenderjaar nog effectief en doelmatig kunnen worden ingezet.

Historie

Om het geheel in historisch perspectief te kunnen plaatsen wordt eerst even terug gekeken naar gegevens uit de jaarrekening 1994. Dit moment is gekozen omdat dit één jaar was na de OKF-operatie (die op 31 december 1993 is afgerond) waarbij het HBO eigenaar van de gebouwen werd. Dit jaar 'borgt' dat het eigenaarschap zo goed en zo kwaad als mogelijk was geïncorporeerd door de hogeschool.

Tot 1993 was de balans van de HR kort en overzichtelijk. De overheid was huisbaas en stelde ruimte ter beschikking. Er was nog sprake van verwerking van de collegegelden op kas-basis waardoor deze niet over de balans liepen.

De solvabiliteit van de HR bedroeg, per einde 1994, 31.4% en de post leningen maakten 54.1% van de balans uit.

Laatste zes jaar

Het exploitatieresultaat en de incidentele baat van de afgelopen zes jaar was als volgt:

Jaar	Exploitatieresultaat in k euro	Bedrag incidentele baat rijksbijdrage in k euro	Wanneer werd deze baat bekend?
2008	1.052	230	
2009	2.960	195	
2010	9.870	7.000	Juni
2011	2.974	239	
2012	646	2.600	Oktober
2013	2.756	6.000	Oktober en november

In de jaren 2008, 2009 en 2011 hebben deze incidentele bedragen nauwelijks invloed op het resultaat. Deze extra middelen hebben wel merkbaar invloed op het resultaat in 2010. Dit geldt zowel voor de HR als voor het gehele HBO. De reden was dat 2010 midden in de crisis viel, iedereen was voorbereid om de kosten terug te schroeven, er waren binnen de ministeries werkgroepen aangesteld om bezuinigingen voor te bereiden. Binnen het HBO werd absoluut geen extra geld verwacht met als gevolg dat het geheel als positief resultaat overbleef.

In 2012 is nadat bekend werd dat deze incidentele middelen beschikbaar kwamen in de cao voor 2012 (betaling januari 2013) een eenmalige toelage voor iedereen afgesproken. Hiervoor werd dit bedrag voor de helft aangewend.

In 2013 werd de omvang van de incidentele middelen pas na september bekend, in twee tranches. Zoals nu gepland en besproken worden deze middelen aangewend voor een aantal incidentele zaken waarmee het resultaat volgens de laatste prognose uitkomt op 2,8 mln.

Vergelijking met totale HBO

Indien de resultaten van de hogeschool worden afgezet tegen de OCW norm of tegen het gehele HBO dan ontstaat het volgende beeld:

Jaar	Exploitatieresultaat HR In mln euro	Exploitatieresultaat als % van totale baat HR	Exploitatieresultaat totaal HBO In mln euro	Exploitatieresultaat als % van totale baat gemiddeld HBO
2008	1.1	0.5	25.3	0.8
2009	3.0	1.3	47.1	1.4
2010	9.9	4.1	134.1	3.8
2011	3.0	1.2	96.6	2.6
2012	0.7	0.3	60.8	1.7
2013	2.8	1.0		Nb

Zoals blijkt is het resultaat van de hogeschool als percentage van de totale baat alleen in 2010 hoger dan het HBO gemiddelde. In de andere jaren zitten we daar, ruim, onder.

OCW houdt als norm aan dat het resultaat binnen een bandbreedte moet vallen van +3% tot -3% van de Rijksbijdrage. Zo niet dan moet worden toegelicht hoe dat komt. Dit percentage is afwijkend van hetgeen hierboven in de tabel staat. Hierboven is namelijk gedeeld door de totale baat. Alleen in 2010 kwam het resultaat van de hogeschool als percentage van de rijksbijdrage boven de norm van OCW.

De balansverhoudingen afgezet tegen die van het gehele HBO geeft het volgende beeld.

Jaar	Solvabiliteit HR (EV/TV)	Solvabiliteit gemiddeld HBO
2008	30.4	36.1
2009	32.5	35.1
2010	34.8	36.8
2011	36.3	38.5
2012	35.2	40.7
2013	38.4	Nb

Aan de activa zijde van de balans, voornamelijk vast activa, vorderingen en liquide middelen zijn de verhoudingen van de hogeschool redelijk in lijn met de gemiddelden.

De solvabiliteit ligt ongeveer 5 procentpunten lager dan het gemiddelde. Dit geldt overigens voor de meeste grote hogescholen. De langlopende schuld geeft wel een duidelijk ander beeld. Waar het gemiddelde ongeveer 24% is neemt onze schuld af van 14% in 2008 naar 0 in 2013.

Anticiperen op incidentele baten

Incidentele baten kunnen verschillend van karakter zijn. Soms zijn ze goed planbaar. Dit is bijvoorbeeld zo bij de baten die beschikbaar komen ten gevolge van het opheffen van het Waarborgfonds.

De incidentele baten waar het in deze memo om gaat zijn de niet planbare incidentele baten die ook nog eens op een laat tijdstip van het boekjaar bekend worden. Met 'laat' is in dit kader bedoeld op een dusdanig tijdstip van het jaar dat er geen reële bestemming voor kan worden gevonden in het jaar. Omdat de bulk van de kosten worden gemaakt door de docenten in het onderwijs en omdat het onderwijs van het schooljaar dat in september start voor de zomervakantie wordt gepland is het na mei dus al (te) 'laat'. In juni wordt immers de Gewijzigde Begroting gemaakt waarbij de instituten hun definitieve budget voor het lopende (kalender-)jaar inplannen. Komen er dan in het najaar enige miljoenen beschikbaar dan kunnen die niet in het lopende onderwijs worden ingezet. Ook bij de diensten kunnen ze veelal geen bestemming krijgen.

Balans, ratio's en gevolg nieuwbouw en overige investeringen

Ratio's

De **current ratio** (kortlopende vorderingen plus liquide middelen gedeeld door kortlopende schulden) is steeds laag, rond 0,5. Dit komt met name door de verwerking van de collegegelden op de balans. Hierdoor zegt de current ratio niet zoveel. Van belang is te weten dat de geldstroom van OCW plus de collegegelden van de studenten zo zijn ingeregeld dat maandelijks een bedrag wordt ontvangen dat groter is dan de salarisverplichtingen. Met de liquide middelenpositie zijn we steeds in staat om schommelingen die voortkomen uit investeringen of bijzondere betalingen op te vangen.

De **solvabiliteit** loopt langzaam op van 30% naar 38%. Zoals gezegd zitten we hiermee onder het gemiddelde. De notitie Financieel Beleid van de hogeschool hanteert een bandbreedte van 30 tot 40% voor de solvabiliteit. OCW stelt dat de solvabiliteit tenminste 20% moet zijn. De commissie Don heeft enige jaren geleden becijferd dat de solvabiliteit zich tussen de 20 en 60% beweegt bij onderwijsinstellingen gezien de financieringsfunctie voor de gebouwen die het Eigen Vermogen heeft. Hierbij is de hoogte van de solvabiliteit afhankelijk van waar de gebouwen zich in de levensfase bevinden.

Per einde 2013 is de post leningen geheel afgelost, en is de solvabiliteit dus, gezien de financieringscyclus van de huisvesting, halverwege. Volgens deze cyclus volgt er hierna een periode van 'sparen' van 'ingehouden winsten' waarna over 15-20 jaar er voldoende middelen zijn om dan met een nieuwe lening, grootschalige nieuwbouw te realiseren.